

Setomaa Vallavalitsus
vald@setomaa.ee

Teie 22.04.2021 nr 7-5/881
Meie 06.07.2021 nr 14-11/3198-4

**Arvamus Setomaa valla
üldplaneeringu ja KSH aruande
eelnõule ning täiendavate
koostöötajate ja kaasatavate
määramine**

Setomaa Vallavalitsus on esitanud Rahandusministeeriumile Setomaa valla üldplaneeringu (edaspidi üldplaneering) eelnõu koos keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõuga planeerimisseaduse (PlanS) § 85 lõike 1 alusel arvamuse andmiseks.

Setomaa valla üldplaneeringu ja KSH koostamine algatati Setomaa Vallavolikogu 27.09.2018 otsusega nr 7-5/2724. Üldplaneeringu koostamise eesmärgiks on kogu omavalitsuse territooriumi ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määramine. Planeeritavaks alaks on Setomaa valla territoorium.

Lähtuvalt eeltoodust esitame omapoolse arvamuse üldplaneeringu ja KSH aruande eelnõudele, toome välja tähelepanekud ja ettepanekud planeeringu seletuskirja ja KSH töös oleva materjali (valla kodulehel seisuga aprill 2021) täiendamiseks.

1. Üldised tähelepanekud

Tulenevalt haldusmenetluse seaduse (HMS) § 55 lõikest 1 peab haldusakt olema selge ja üheselt mõistetav. Sellest tulenevalt märgime:

1.1. Seletuskirjast ei selgu planeeringuala kirjeldus ja üldandmed (asukoht ja suurus) ning planeeringuala ja selle mõjuala analüüsil põhinevad järeldused. Riigihalduse ministri määrus 17.10.2019 nr 50 „Planeeringu vormistamisele ja ülesehitusele esitatavad nõuded“ sätestab igat liiki planeeringute vormistamise ja ülesehituse nõuded. Määruse seletuskirja kohaselt on kõik planeeringud asukohapõhised, seetõttu on oluline ala asukoht ja suurus, piirkonna eripära ja väärtuste kajastamine planeeringu seletuskirjas (on aluseks põhjendamisel ja tingimuste seadmisel). Sama määruse §-st 4 lõikest 2 tuleneb, et planeeringu jooniste esituskujul märgitakse ning eristatakse planeeringulahenduse ja alusandmete leppemärgid. Üldplaneeringu jooniste legendides ei eristu üheselt mõistetavalt planeeritav info muust teabest/ taustainfost. Soovitame kõikide jooniste legendides kasutada ühtseid vormistuse põhimõtteid ning püüda parendada PDF jooniste loetavust.

1.2. Soovitame üle vaadata ja parendada üldplaneeringus sõnastatud tingimused selguse ja üheselt mõistetavuse seisukohast. Samuti, kas on üheselt mõistetavalt tehtud vahet tingimusel, soovitusel ja põhimõttel. Parendamist väärivad üldplaneeringu tingimuste sisu põhjendatus, sh kaalutlused, millest on lähtutud; seletuskirja ja KSH aruande ning jooniste omavaheline kooskõla. Näiteks üldplaneeringu joonisel 2 *Piirkondlikud ehitustingimused* ei vasta pealkiri joonise sisule. Üldplaneeringu joonisel 3 *Tehniline taristu* on leppemärkides toodud *avalikku kasutusse määratav eratee*, mis ei ole korrektne kuna võib anda eksitavat infot nagu Üldplaneeringuga määratakse erateed avalikuks kasutamiseks. Üldplaneeringuga saab ainult märkida eratee avaliku kasutamise vajadust.

Joonistel on objekte (nt *kopteriplats*, *perspektiivne piiripunkt*, *kahetasandiline ülekäigukoht*, *perspektiivne sild*, *kohaliku tähtsusega tee* jt), mille kohta seletuskirjast teavet ei leia. Samuti on näiteks joonisel 3 *Tehniline taristu* näidatud sümboliga väikesadama ja perspektiivse väikesadama asukoht, ent seletuskirjast ja maakasutuse jooniselt ei selgu, kas ja milline maakasutuse juhtotstarve neile on määratud.

1.3. Kõik seletuskirjas kasutatud mõisted ei ole defineeritud nt *väljakujunemata struktuuriga ala*, *valdav otstarve*, *suurem külakeskus*, *tihedam külakeskus*, *kohalik keskus* jt, seejuures on mõistete osas otstarbekas viidata definitsiooni allikale (näiteks maakonnaplaneeringust ja PlanS-ist tulenevate jt õigusaktis defineeritud mõistete puhul), juhul kui tegu ei ole Setomaa valla üldplaneeringu unikaalse mõiste definitsiooniga. Ka viimane on oluline välja tuua. Näiteks üldplaneeringu seletuskirjas Tabel 1. *Üldplaneeringuga määratud juhوتstarbe ja kavandatava sihtotstarbe omavahelised seosed*, on sõnapaar kavandatav sihtotstarve, mis võib olla eksitav kuna üldplaneering sihtotstarbeid ei kavanda. Näiteks mõiste *krunt* kasutamisel soovitame veenduda, kas seda on kasutatud seletuskirjas läbivalt planeerimiseaduse § 6 lg 8 kohaselt, kus krunti saab seostada ainult detailplaneeringu koostamise kohustusega, või ka kõnekeelselt. Viimane võib tekitada üldplaneeringu elluviimisel olulisi tõrkeid.

Selgitamist vajab, kas mõiste *valdav otstarve* tähendus langeb kokku PlanS seletuskirja mõistes vähemalt 51 % ga. Palume selgitada mõiste *territoorium* sisu, sh seda, kuidas määratakse territooriumi piirid, samuti *tihedam külakeskus* – vajab selgitamist, milliste kriteeriumite alusel see määratakse, kuna on sätestatud piirkondlikud tingimused elamuehituseks.

Vajalik on üle vaadata mõistete peatükk, kuna seal sisaldub mõisteid, mida üldplaneeringu tekstis ei ole kasutatud nt *avalik hoone*, *avaliku ruumi kvaliteet*, *keskkonnarisk*, *kompaktse asustuse ala*, *pendelliiklus* jt. ning täiendada peatükki seletuskirjas kasutatud mõistete selgitustega. Soovitame kasutada ühtseid mõisteid läbivalt nii seletuskirjas, joonistel kui KSH aruandes.

2. Üldplaneeringu vastavus maakonnaplaneeringule

Maakonnaplaneering on üldplaneeringu koostamise alus (PlanS § 55 lõige 2). Tänase Setomaa valla arenguid suunavad kahe maakonna planeeringud. „Võru maakonnaplaneering 2030+“ on koostatud ja kehtestatud maakonnapiiirides, mis kehtisid kuni 20.10.2017. Võru maakonnaga liitunud endisel Põlva maakonna territooriumil (sh endine Värskä vald, endine Mikitamäe vald) kehtib Põlva maavanema 18.08.2017 korraldusega nr 1-1/17/676 kehtestatud „Põlva maakonnaplaneering 2030+“ planeeringulahendus. Edaspidi tekstis on Võru ja Põlva maakonnaplaneeringud koos nimetatud kui maakonnaplaneering.

Üldplaneeringu seletuskirjast ei selgu üheselt mõistetavalt ega ka teemade lõikes ammendavalt seosed maakonnaplaneeringuga seatud soovitude, põhimõtete ja tingimustega.

Maakonnaplaneering seab maakasutuse või arendamise soovitusel, põhimõtted ja tingimused (vt ptk 7.1 Mõisted) järgmiselt:

- **Maakasutuse või arendamise põhimõte** – maakasutuse juhise, mille järgimist maakonnaplaneering eeldab, kuid mille rakendamisel võib lähtuda kohalikest olukorrast ning selle põhjal tehtud kaalutlustest.
- **Maakasutuse või arendamise soovitus** – maakasutuse juhise või suunis, mille järgimine on vabatahtlik, kuid millega kaasneb positiivse mõjuga areng.
- **Maakasutuse või arendamise tingimus** – maakasutuse juhise, mida maakonnaplaneering käsitleb kohustuslikuna.

Teeme ettepaneku: tuua üldplaneeringu ptk 6.8 *Seosed maakonnaplaneeringuga ja selle täpsustamine* seletuskirja algusesse (enne valla visiooni). Seejuures on eelnimetatud peatükis otstarbekas viidata üldplaneeringu seletuskirja konkreetsele peatükile, kus on teemat kohapõhiselt sisustatud, täpsustatud või laiemalt põhjendatud. Juhul kui põhjendused tulevad planeeringu lisast, siis on vajalik tuua üldplaneeringu peatükki neist kõige olulisemad.

Ettepanek tugineb akadeemilise teksti ülesehituse põhimõttele, *üldiselt üksikule* (strateegiliselt suunalt jõudmine maakasutuse ja ehitustingimusteni), mida on kasutatud ka maakonnaplaneeringute koostamisel. Selline ülesehitus annab põhjuslikud seosed sisu ja lahenduste kujunemisele ning teeb seletuskirja paremini loetavaks ja kasutatavaks.

Üldplaneeringus on asjakohane üheselt mõistetavalt avada, et planeeringule annab raamid ja suuna asustuse ning mitme teise teema osas maakonnaplaneering. Seejuures võib olla tegu maakonnaplaneeringu täpsustamise ja/või muutmise ettepanekuga enamate teemade puhul kui ainult väärtuslikud maastikud ja roheline võrgustik. Kui üldplaneeringu seletuskirjast ei selgu, kas ja kuidas on maakonnaplaneeringuga üldplaneeringule antud ülesanded (sh kaalutlemine, kohapõhine täpsustamine) täidetud, siis võib tekkida küsimus, kas maakonnaplaneeringuga on arvestatud, kas mõnest teemast on loobutud ja kui, siis milliste põhjendustega.

Materjalide läbitöötamisel on võrreldud üldplaneeringu vastavust maakonnaplaneeringule lähtudes maakonnaplaneeringu teemade järjestusest (Lisa 1. „Maakonnaplaneeringu ja üldplaneeringu seletuskirja analüüs“), selles tehtud tähelepanekud ja ettepanekud on arvestamiseks planeeringulahenduse täiendamisel ning samaväärsed kirjas esitatuga.

3. Üldplaneeringu vastavus planeerimisseaduse põhimõtetele

Maakonnaplaneering on üldplaneeringu koostamise alus (PlanS § 55 lg 2). PlanS seletuskiri (SK) lk 103 on selgitatud, et säte aitab selgemalt esile tuua, et üldplaneeringute koostamisel tuleb lähtuda maakonnaplaneeringus toodud nõuetest ja jääda selle raamidesse. Samuti tuleb arvestada toodud üldiseid põhimõtteid, eelkõige kõikehaaravuse ja huvide tasakaalustamise põhimõtet. Kohaliku huvi väljendav planeering peab lähtuma kohalikest huvidest ja olema kooskõlas riiklike huvi väljendava planeeringuga ning vajaduse korral teiste ruumilist aspekti väljendavate strateegiliste dokumentidega (PlanS § 10 lg 3). PlanS SK lk 127 on selgitatud, et olemuselt tulenevad üldplaneeringu ülesanded maakonnaplaneeringus käsitletud ülesannetest, minnes nende suhtes täpsemaks. Arvestades, et üldplaneering võib olla konkreetse ehitise rajamise aluseks, võib üldplaneering olla konkreetsete kitsenduste seadmise aluseks.

3.1. Elukeskkonna parendamise põhimõte. Otstarbeka, mõistliku ja säästliku maakasutuse põhimõte

PlanS § 8 toob välja, et planeeringuga tuleb luua eeldused kasutajasõbraliku ning turvalise elukeskkonna ja kogukondlikke väärtusi kandva ruumilise struktuuri olemasoluks ja säilitamiseks ning esteetilise miljöö arenguks, säilitades olemasolevaid väärtusi. Põhimõtte laiem eesmärk on, et planeeringutega ei antaks ainult maakasutus- ja ehitustingimusi, vaid kujundataks terviklik ruumilahendus, mis täidab kõiki funktsionaalseid vajadusi.

Üldplaneeringu ptk 3.6.2. *Äri maa-ala ja tootmise maa-ala*, on näiteks alevikus ja tihedamas külakeskuses lubatud maksimaalne ehitusalune pind 70%. *Kaalutusotsuse alusel on põhjendatud juhul (nt kui lähipiirkonnas on piisavas mahus haljasalasad) lubatud ehitisealuse pinna osatähtsuse suurendamine.* Vajab selgitamist, kuidas tingimus toetab ptk 2 *Visioon ja arengu eesmärgid* seatud eesmärgi: *Soodustada mitmekesise ja kvaliteetse elukeskkonna kujundamist, kuid säilitada ja kaitsta olemasoleva keskkonna väärtused.*

Nimetatud näide seostub ka otstarbeka, mõistliku ja säästliku maakasutuse põhimõttega. Põhimõtte rakendamine peab tagama selle, et planeerimisalase tegevuse korraldaja langetab kaalutletud otsuse - kus, mida ja kuidas planeerida parima võimaliku tulemuse saavutamiseks.

3.2. Avalikkuse kaasamise ja teavitamise põhimõte. Huvide tasakaalustamise ja lõimimise põhimõte

PlanS § 9 toob välja, et planeerimismenetlus on avalik. /.../. Igäühel on õigus tasuta saada **asjakohast teavet** planeerimismenetluse ja planeeringu kohta (lõige 3).

PlanS § 10 toob välja, et planeerimisalase tegevuse korraldaja peab tasakaalustama erinevaid huve, sealhulgas avalikke huve ja väärtusi, kaaluma neid vastavalt planeerimise põhimõtetele ja planeeringu eesmärkidele ning lõimima need planeeringulahendusse (lõige 1).

Planeerimisalase tegevuse korraldaja (kohaliku omavalitsuse üksus) on see, kes vastutab planeeringuliste otsuste eest vastavalt oma pädevusele.

Soovitame üldplaneeringu seletuskirja üle vaadata ja veenduda kõikide oluliste sisuliste põhjenduste olemasolus, sh näiteks põhjendused maakonnaplaneeringu keskuste võrgustikuga arvestamise/mittearvestamise kohta. Lause: *Võru ja Põlva maakonnaplaneering 2030+ on olnud üldjoontes aluseks Setomaa valla üldplaneeringu koostamisel /.../ - ei ole õnnestunud sõnastusega. Puudub konkreetne, mille puhul on maakonnaplaneering aluseks ja mille puhul ei ole. Või mille puhul on maakonnaplaneeringut kohapõhiselt täpsustatud, või kas ja kuidas on tõlgendatud.* Veendumus sisuliste põhjenduste olemasolus seondub ka huvide tasakaalustamise ja lõimimise põhimõttega. Kus kohalikku huvi väljendav planeering peab lähtuma kohalikest huvidest ja olema kooskõlas riiklike huve väljendava planeeringuga ning vajaduse korral teiste ruumilist aspekti väljendavate strateegiliste dokumentidega.

Üldplaneeringu seletuskirjast peab olema leitav kogu asjakohane teave. **Asjakohane teave on** teave nii planeeringu menetluse kui **sisu kohta**. Eelkõige ja üldjuhul on asjakohane teave pandud kirja planeeringusse ja planeeringu lisadesse. Soovitame eelistada olulise sisulise põhjenduse toomist seletuskirjas, kus see on kõige kergemini leitav (meenutame Raul Keba põhjendamise koolitust, kus rõhutati sama aspekti). Vajadusel lisada viide lisale, kus põhjendusi on avatud laiemalt. Kui teave on puudulik, tuleb seda täiendada.

Planeerimismenetluse jooksul on oluline, et kogu teave menetluse ja planeeringu sisu kohta – eelkõige kaalutluse all olevad valikud ja põhjendused, miks üks või teine valik tehti – on kättesaadav.

3.3. Teabe piisavuse põhimõte

PlanS § 11 toob välja, et planeerimisalase tegevuse korraldaja peab planeerimisel arvesse võtma asjakohaseid ruumilist arengut mõjutavaid strateegiaid, riskianalüüse, kehtivaid planeeringuid, arengukavasid ning teisi ruumilist arengut mõjutavaid dokumente ja muud asjakohast teavet.

Üldplaneeringust ei selgu, kas üldplaneeringu lahenduse koostamisel on arvestatud Kagu-Eesti tööstusalade uuringuga (Cumulus Consulting OÜ), vt www.rahandusministeerium.ee/uuringud-ja-analuusid.

Selgituseks: Kagu-Eesti vallad/arendusorganisatsioonid on pöördunud 04.2021 Vabariigi Valitsuse poole küsimusega riigi maa tasuta üleandmise kohta kohaliku omavalitsuse üksusele ettevõtluskeskkonna arendamiseks.

Vallad viitavad Kagu-Eesti välitööde aruteludele ja koostatud Cumulus Consulting OÜ koostatud uuringule. Tuuakse välja, et uuring on sisendiks ka maakonna arengustrateegiate ja KOV arengukavade muutmiseks. Tööstusalade arendamine on Kagu-Eesti ülene koostööprojekt, kus kolme maakonna arendusorganisatsioonid, kohalikud omavalitsused teevad koostööd ettevõtluskeskkonna arendamiseks.

Eeltoodule tuginedes soovitame kindlasti uuringut alusuuringuna kasutada üldplaneeringus, mis on kohaliku omavalitsuse jaoks väga oluline nii strateegilist kui ruumilist arengut suunav dokument, sh tootmis-tööstusalade ja seonduva taristu kavandamiseks, kaasnevate mõjude hindamiseks, avalikkusega kokkuleppe saavutamiseks, ametkondadega ja naaberomavalitsustega koostöö tegemiseks ning tegevuste edasisele elluviimisele aluse loomiseks.

4. Üldplaneeringu seletuskirja sidusus mõjude hindamise tulemustega

Üldplaneeringu KSH on väga mahukas töö, millest selgub, et üldplaneeringuga kavandatu elluviimine olulist mõju kaasa ei too. Kuna aruande tekst on nii pikk, siis väärivad olulised järeldused selgemat väljatoomist näiteks ühtse rõhutatud vorminguga. Kuigi kokkuvõtte KSH aruande alguses on tervitav ja pisut kergendab ülevaate saamist.

Ebamääraseks jääb, millised KSH pakutud meetmed on leidnud üldplaneeringu seletuskirjas tingimuste seadmisel arvestamist ja millised mitte, ning mis kaalutlusel on osade arvestamisest loobutud. See on oluline kuna peale üldplaneeringu vastuvõtmist peavad olema kõik olulised, sh lahendust suunavad, meetmed üheselt mõistetavalt viidud üldplaneeringu seletuskirja ja KSH aruanne jääb seletuskirja lisaks.

KSH aruandes on terve rida olulise mõju meetmeid – kui pole olulist mõju (nagu lugedes selgub), siis on meetmete vajadus küsitav. Samuti on meetmena küsitavad õigusaktist otsesõnu tulenevad kohustused.

Üldplaneeringu seletuskirjas peatükis 9. *Olulise keskkonnamõju seire* ei vasta sisu pealkirjale. Loetletud punktid on abiks pigem omavalitsusele ruumiliste arengute seiramiseks (sellisena väga tervitatavad) ja tegu ei ole KeHJS mõistes olulise keskkonnamõju küsimustega.

Juhime tähelepanu, et juhul kui kõrgepingeliini kavandades on sellel kattuvus või lähedus Natura 2000 alaga, siis Riigikohtu lahenditest tulenevalt ei saa lükata üldplaneeringus toodud tegevuste puhul Natura hindamist järgnevatesse etappidesse. Olenemata sellest, kas objektid on kohaliku omavalitsuse või riigi soov. Isegi kui maakonnaplaneeringust üldplaneeringusse ületoodavate objektide puhul mingeid sisulisi täpsustusi tehtud pole, aga pole ka võimalik välistada kavandatava tegevuse olulist mõju Natura ala kaitse eesmärkidele, **tuleb Natura asjakohane hindamine läbi viia üldplaneeringu menetluses**. Vaata Rahandusministeeriumi seisukohakirja selles küsimuses [siin](#). Sama kehtib kõikide üldplaneeringus kavandatud

objektide kohta. KSH ja Natura hindamise juhendid on leitavad <https://planeerimine.ee/juhendid-ja-uuringud/ksh-ja-natura/>.

5. Üldplaneeringu ja KSH sisu ning seosed

5.1. Ptk. 3 *Maakasutus ja ehitustingimused* on öeldud: *Maakasutus- ja ehitustingimuste määramine lähtub uute alade arendamise võimaluste loomisest, säilitades piirkonnale iseloomulikud väärtused.*

Kuna peatükis 3 on öeldud, et väärtused on aluseks maakasutustingimuste määramisel, palume tuua seletuskirjas välja piirkonnale / piirkondadele iseloomulikud väärtused.

Samas peatükis on toodud tingimus *Tehniline taristu (teed, tehnovõrgud jm) peab olema kavandatud võimalikult maad säästvalt ning vältima piirkonna ilme olulist muutmist.*

Selgitamist vajab, mida loetakse piirkonna oluliseks muutmiseks, milliste kriteeriumite alusel seda hinnatakse, mõõdetakse.

5.2. Ptk 3.1. *Tihe- ja hajaasustusalade kohaselt Setomaa üldplaneeringus on tiheasustusalade määratud piirkondades, kus on tegu keskmisest intensiivsemas kasutuses oleva ehitatud keskkonnaga, kuhu on koondunud rohkem inimesi, huve ning väärtusi. Tiheasustusalade iseloomustab lähestikku ja tihedalt paiknev hoonestus ning asustus, inimmõõtmeline tänavaruum, funktsioonide paljususe, sidus tänavavõrk ning soovituslikult ühtsete tehnovõrkude olemasolu /.../. Hajaasustusalade on ala, mis jääb väljapoole üldplaneeringuga määratud tiheasustusalasid.*

Tihe- ja hajaasustusalade on määratud tervikliku ja üldistatud käsitlusena hõlmates erinevaid õigusaktide rakendusi. Tihe- ja hajaasustusalade tingimused tulenevad õigusaktidest.

Selgitamist vajab, milliseid õigusakte peetakse silmas. PlanS § 75 lg 1 punkt 27 kohaselt määratakse tiheasustusalade looduskaitsealade ja maareformisealade tähenduses. Juhime tähelepanu sõnastusele *hõlmates erinevaid õigusaktide rakendusi* – ei selgu, mida on mõeldud õigusakti rakenduse all. Sõnastusest jääb eksitav mulje nagu tuleneks õigusaktidest tingimusi hajaasustusaladele. Juhime tähelepanu, et hajaasustusega piirkonna määratleb ainult riigihalduse ministri määrus [“Hajaasustuse programm”](#).

5.3. Ptk 3.6.6. *Supelranna maa-ala*. KSH ptk-s 7.14.2. *Suplusvee ja supluskohtade kvaliteedinõuete tagamisest* on öeldud, et Setomaa valla üldplaneeringuga on kavandatud supelranna maa-ala selleks sobivate veekogude äärde. *Asutatavad supluskohad peavad vastama sotsiaalministri 03.10.2019 määruse nr 63 „Nõuded suplusveele ja supelrannale“ nõuetele.* Üldplaneeringu seletuskirjast ei selgu kavandatud alade asukohad. Palume täiendada üldplaneeringu seletuskirja.

5.4. Ptk 3.6.8. *Kalmistu maa-ala* on öeldud *Kalmistu ümber tuleb säilitada või kavandada õigusakti kohase laiusega puhvervöönd, võimalusel kõrghaljastusega. Sellesse vööndisse on keelatud rajada ehitisi ja planeerida maakasutust, mis võib oluliselt häirida kalmistu rahu.*

Kalmistu mõjutab keskkonnaobjektina külgnevate alade maakasutus- ja ehitustingimusi, kuid tingimusest ei selgu, millises ulatuses nähakse puhvervööndit.

Märgime, et kalmistuseaduse seletuskirja kohaselt nähakse ette kalmistu välispiirist 50 m laiuse nn rahuvööndi määramine planeeringuga, milline peaks piirama kalmistu ümbruses maakasutust, mis on vastuolus kalmistu otstarbe, eesmärkide ja hea tavaga. Eesmärk on piirata elamute, tööstushoonete, äride jms rajamist kalmistust sellisesse kaugusesse, mis võiks häirida kalmistul rahu, mida kalmistu kui inimese viimane puhkepaik endas kätkema peaks. Nimetatud nõue on ette nähtud uute kalmistute rajamisele ja olemasolevate kalmistute laiendamisele ning seega ei laiene säte nendele olemasolevatele kalmistutele, mille läheduses

on juba ajalooliselt toimunud aktiivne maakasutus (nt kalmistu vahetust lähedusest mööduv maantee, vms).

Vajalik on tingimuse täpsustamine.

5.5. Ptk 4.16. *Kalda ehituskeeluvöönd*

Üldplaneeringuga tehakse ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek, Beresje küla keskuse osas, Lüübnitsa küla keskuse osas ja Värskas aleviku Värskas lahe idakalda piirkonnas.

Märgime, et ehituskeeluvööndi vähendamine on looduskaitseaduse kohaselt erisus, seega on vajalik argumenteeritud põhjendamine, asjakohane on anda see seletuskirjas või KSH-s nagu on märkinud ka KeA oma kirjas 19.05.2021 nr 6 5/21/8704-2. Selgitamist vajab, kuidas kajastab üldplaneering detailplaneeringutega kehtestatud ehituskeeluvööndite vähendamisi.

5.6. Ptk 5.1.2. *Tee*

Täiendada seletuskirja andes sisukama põhjenduse perspektiivsele Miikse-Tserebi sõiduteele ja selgituse selle realiseerimise (perspektiivi) võimaluste kohta.

5.7. Ptk 5.1.9. *Veeliiklusrajatised* on öeldud: *Erinevad veeliiklusrajatised nagu väikesadamad, slipid ning lautrikohad on kajastatud joonisel 3 – tehniline taristu. Valdavalt on tegu olemasolevate objektidega, perspektiivsetest objektidest on joonisele kantud Beresje sadam, mis on kavandatud kehtiva detailplaneeringu alusel. Paadisildu üldplaneeringu joonisele kantud ei ole, kuna need on valdavalt erakasutuses. Uute objektide kavandamisel tuleb arvestada üldplaneeringu, õigusaktide jm asjakohaste tingimustega.*

Märgime, et seletuskirja selguse ja loetavuse huvides peame vajalikuks kohapõhist käsitlust, kus objektide puhul, mida saab n.-ö. ühe käe sõrmedel lugeda, need objektid seletuskirjas ka nimetada. Lisa 2 lk 20 näeb üldplaneeringu tegevusena sildumis- ja lautrikotade kavandamise Vööpsu, Beresjesse, Lüübnitsasse ja Laossinasse.

KSH aruande eelnõu peatükis 7.6.1. on öeldud, et *veeliiklusrajatisi käsitletakse looduskaitseaduse § 38 lõike 5 mõistes kui üldplaneeringuga kavandatud ja neile ei laiene ehituskeeld kalda ehituskeeluvööndis.*

KSH aruande eelnõu peatükis 7.15.2. *Veeliiklusrajatised* märgitakse: *Erinevad veeliiklusrajatised (väikesadamad, slipid ja lautrikohad) on kajastatud ÜP joonisel näidatud asukohtades. Valdavalt on tegemist olemasolevate objektidega./.../. Uute, ÜP-s mitte näidatud sadamaehitiste kavandamiseks on vajalik detailplaneeringu koostamine.*

Juhime tähelepanu, et üldplaneeringu seletuskiri, Lisa 2 ja KSH aruande eelnõu ei ole kooskõlas.

Seletuskirjas ja joonisel 1 *Maakasutus* on kajastamata sadama maa-ala ja sellega seotud tingimused. Vajalik täiendada nii seletuskirja kui ka joonist.

5.8. Ptk 5.2.2. *Veevarustus ja –kanalisatsioon*

KSH aruande eelnõu ptk 7.15.3. *Mõju veevarustusele* on öeldud, et *ÜP staadiumis pööratakse KSH-s eelkõige tähelepanu ühisveevärgi puurkaevudele ja nende seisundile, sest need mõjutavad olulist osa valla elanikest.*

KSH tulemuste ja järelduste kohaselt: *Mõju hindamise seisukohast tuleb juhtida tähelepanu puurkaevu või -augu lammutamise ja konserveerimise nõuetele, sest kasutusest ja järelevalveta puurkaev või -auk on üks põhjaveereostuse võimalikke ohuallikaid. Kui puurkaevude, puuraukude ja salvkaevude projekteerimine, rajamine, kasutusele võtmine, konserveerimine ja lammutamine toimub õigusaktides sätestatud korras, siis ei kaasne sellega olulist negatiivset keskkonnamõju põhjaveele.*

Seletuskirjas on käsitlemata veevarustusega seonduv. Vajalik täiendada seletuskirja veevarustuse ja põhjavee kaitse tingimustega, sellekohased meetmed on käsitletud KSH-s.

5.9. Ptk 5.2.4. *Maaparandussüsteem* on öeldud: *Maaparandussüsteemi maa-alal tuleb arvestada õigusakti kohaste maaparandussüsteemi toimimist tagavate meetmetega. Maaparandussüsteemide seisukorra parandamisel ja hoolduse kavandamisel on soovitatav lähtuda vastava piirkonna maaparandushoiukavast. Ajakohane maaparandussüsteemide info kajastub maaparandussüsteemide registris.*

KSH järeldustes lk 9 on toodud: *ÜP-ga on kavandatud maakasutuse muudatusi maaparandussüsteemidega hõlmatud aladel. Kuivendatud maa-alade kasutamisel on oluline tagada maaparandussüsteemide jätkusuutlik funktsioneerimine. Maaparandussüsteemide kasutustingimusi on käsitletud ÜP seletuskirjas. Seatud tingimused tagavad maaparandussüsteemide toimimise.*

Juhime tähelepanu, et üldplaneeringu seletuskirja ptk 5.2.4 ei ole käsitletud kasutustingimusi.

5.10. Ptk. 5.2.9.1. *Tuuleenergia* on öeldud: *Setomaa valla haldusterritooriumil ei ole elektrituulikute püstitamise lubatud, kuna mistahes kõrgusega elektrituulik Setomaa valla territooriumil vähendab riigikaitseliste ehitiste töövõimet.*

KSH ptk 7.16.1 *Tuuleenergia* on öeldud, et *Riigikaitselistel kaalutlustel ei ole piiriäärssesse Setomaa valda lubatud rajada tuuleparke. Seetõttu ei näe ÜP ette tuulepargi alasid. ÜP võimaldab kavandada üksiktuulikut ja väiketuulikut, mille rajamiseks on ÜP-s ette nähtud tingimused /.../. ÜP seletuskirja kohaselt saab Setomaa valda kavandada väiketuulikuid majapidamiste või väiksemate ettevõtete oma tarbeks. Peipsi ja Pihkva järvede avatud alade tõttu, kus on väiketuulikute jaoks suhteliselt soodsad tuuleolud, jääb Setomaa vald väiketuulikute perspektiivika piirkonna piirialale /.../“*

Juhime tähelepanu, et KSH tekst ja üldplaneeringu tekst ei ole kooskõlas (vt. Kaitseministeeriumi 09.11.2020 kiri nr 12-1/20/3164).

5.11. Ptk 6. *Lisateemad.* Palume leida peatükile asjakohasem pealkiri, kuna alapunktides käsitletakse PlanS § 75 ülesandeid ja keskkonnaga seotud teemasid.

5.12. KSH ptk-s 7.18 *Üleujutus* on öeldud: *Setomaa valla territooriumile jääb üks suure üleujutusala siseveekogu looduskaitsealade tähenduses: Võhandu jõgi (Võõpsu sillast suudmeni). Üleujutusala hõlmab Setomaal osaliselt Võõpsu ja Beresje külade territooriume¹. ÜP koostamisel on juhitud looduskaitsealade alusel määratud suurte üleujutusala siseveekogude nimistust ning jõgede üleujutusala kõrgveepiir ÜP-le märgitud sellele vastavalt.*

Suurte üleujutusala siseveekogude kõrgveepiiri eesmärk on vältida ehitamist alale, mida ohustab üleujutus. Muutusi maakasutuses (sh uusi taristuobjekte) ÜP-ga piirkondadesse ei kavandata. Edaspidi tuleb vältida ehitamist suurte üleujutusala siseveekogude üleujutusala aladele.

Üldplaneeringu seletuskirja ptk-s 4.15. *Veeala* on toodud tingimus: *Vältida tuleb ehitamist suurte üleujutusala siseveekogude üleujutusala aladele ning üldjuhul ka piirkondadesse, kus esineb korduvaid üleujutusi.*

Teeme ettepaneku seletuskirja täiendada selgelt ja arusaadavate tingimustega.

5.13. Ptk 6.8 Seosed maakonnaplaneeringuga ja selle täpsustamine
Tiheasustusala on üldplaneeringus määratud õigusaktide rakendamiseks ning valla vajadustest lähtuvalt. Asustuse suunamisel on lähtutud Põlva ja Võru maakonnaplaneeringust

¹ Keskkonnaregister, seisuga 19.05.2020; Keskkonnaministri 28.05.2004 määrus nr 58 „Suurte üleujutusala siseveekogude nimistu ja nendel siseveekogudel kõrgveepiiri määramise kord“, eRT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/765431>

tulenevatest üldistest põhimõtetest – tihendada olemasolevaid keskusi ja neid vajadusel laiendada. Märgime, et maakonnaplaneeringutes keskuste laiendamise põhimõtet ei ole. Maakonnaplaneeringus on lähtunud üleriigilise planeeringu põhimõttest tihedalt asustatud aladel kompaktsust tõsta. Selline käsitlus ei ole kooskõlas ka Eesti väikeasulate uuringuga. Vajalik on teha teksti korrektuur. Üldplaneeringus tuleb juhinduda maakonnaplaneeringus käsitletud maalise piirkonna tingimustest.

*Maakonnaplaneeringu muudatusettepanekuid Setomaa valla üldplaneering ei tee. Juhime tähelepanu, et samas ptk-s on kirjas: *Miljööväärtuslike alade osas teeb üldplaneering miljööväärtuslike alade alusuuringu põhjal ettepaneku Võru maakonnaplaneeringuga määratud alade hulgast välja arvata Meremäe ja Tsirgu külad ning lisada Tääglova ja Napi külad*. Seega ei saa öelda, et maakonnaplaneeringusse muudatusettepanekuid ei tehta.*

5.14. Teeme ettepaneku lisada seletuskirja eraldi peatükk, mis koondab ettepanekuid maakonnaplaneeringu muutmiseks. Üldplaneeringuga tehtavad maakonnaplaneeringu täpsustused käsitleda vastavate teemapunktide juures. KSH tulemused kajastada samuti seletuskirja lõpuosas iseseisva peatükina nt. „*Keskkonnamõjude strateegilise hindamise tulemustega arvestamine*“

5.15. Seletuskirjas tervikuna aitaks tingimuste esitamine struktureeritult oluliselt seletuskirja üheselt mõistetavusele ja kasutusmugavusele kaasa. Näiteks seatud tingimused ptk 5.1.2 *Tee* oleks paremini järgitavad kui neid oleks struktureeritud. Hetkel on koos läbisegi tingimused uuele teele, teega piirnevate alade arendamisele, kinnistustele teedele, sademevee lahendustele jne. Samuti vajab ptk 5.2.2. *Veevarustus ja –kanalisatsioon* veevarustuse osas täiendamist ja tingimuste struktuur korrastamist. Märgime eelnimetatud peatükiga seonduvalt, et KSH käsitleb meetmeid põhjavee kaitseks, mis on olulised kajastada ka seletuskirjas. Paremini võiks olla eristatud tingimused, mis puudutavad mätööstuse maa-ala juhtotstarbega ala kasutust ja laiemalt maardlatest mõjutatud alade kasutust.

5.16. Väljatoomist väärivad hajaasustuses projekteerimise aluseks seatud tingimused ja detailplaneeringute lähteseisukohtadena kasutatavad tingimused. Selleks, et üldplaneering saaks olla maakasutuse ja ehitustegevuse suunaja, on vajalik KOV-i ruumilise planeerimise süsteemsus. Ruumiotsuste kooskõla on võimalik saavutada, kavandades arenguid üldplaneeringus ja lähtudes kokkulepitud suundadest. Planeerimistegevus tervikuna, koos muude maakasutust ja ehitamist suunavate otsustega, on otstarbekas allutada ühtsele visioonile, sh asustuse suunamise põhimõttele. Seletuskirjas toodud tingimuste puhul ei selgu seos, kuidas neid arvestatakse edaspidi projekteerimistingimuste andmisel ja detailplaneeringu lähteülesande koostamisel (vt näiteks eelnevad uuringud üleujutatava ala kasutamisel, liikuvuse põhimõtted, sademevee lahendustega arvestamine jms).

5.17. Liikuvuse põhimõtete osa on otstarbekas üle vaadata ja parendada, eelkõige tuua välja seosed keskuste võrgustiku, teenuste ja töökohtadega. Ptk 5.1 olevad tingimused ei tugine piisavale teadmisele, mille aluseks oleks näiteks liikuvuskava. Sh näiteks Tartu-Koidula raudtee tähendus piirkonnale jms. Seetõttu näiteks tingimus: *Valla arengu ja sellega seotud transpordivõrgu kavandamisel tuleb keskenduda alternatiivsetele lahendustele, mis vähendavad autostumist* – ei arvesta piirkonnale iseloomulikku tegelikku olukorda, kus autostumisel on pisut teine tähendus kui linnas, see tähendab elu võimalikkust maal. Samas võiks olla enam tähelepanu pööratud liiklusohutusele jt põhimõtetele, mille kohta on teavet näiteks Nõustikus ptk 4.4. Vt ka kahaneva asustusega piirkondade planeerimissoovitused <https://planeerimine.ee/juhendid-ja-uuringud/kahaneva-asustusega-piirkond/>.

5.18. Vajalik on käsitleda, millised on kaalutlemise kriteeriumid üldplaneeringut muutva detailplaneeringu algatamise puhul. Planeerimistingimuste seadmine maalises piirkonnas vt <https://planeerimine.ee/wp-content/uploads/2021/05/lisa3.pdf>.

5.19. Soovitame käsitleda üldplaneeringus nõudeid avalikule ruumile, ja ligipääsetavuse põhimõtteid, kuivõrd üldplaneering on sobivaim instrument, millega omavalitsus saab suunata avaliku ruumi kujundamist.

Avalik ruum ja avalik väärtus on õigusruumis määratlemata mõisted, mis on arusaadav kuna mõistete sisustamine sõltub kohalikust kontekstist, sh traditsioonilisest maakasutusest, ehituskultuurist, kogukonna mõistes avalikust ruumist ning konkreetsest keskkonnast. Seetõttu on mõistlik avaliku ruumi ja väärtuste teemad läbi arutada, neis kokku leppida ning sõnastada ja määrata üldplaneeringu koostamisel. Ligipääsetavus vt <https://planeerimine.ee/juhendid-ja-uuringud/ligipaaasetavus/>, samas leitavad ka kvaliteetse ruumi aluspõhimõtted vt <https://www.kul.ee/media/60/download>

6. Täiendavate koostöötegijate ja kaasatavate määramine

Planeeringumaterjalidest nähtub, et Setomaa Vallavalitsus on esitanud üldplaneeringu ja KSH aruande kooskõlastamiseks järgmistele ministriumitele ja riigiametitele: Kaitseministeerium, Maaeluministeerium, Siseministeerium, Keskkonnaministeerium, Keskkonnaamet, Maa-amet, Transpordiamet (01.01.2021 ühendatud Maanteeamet, Lennuamet, Veeteede Amet), Põllumajandusamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Politsei- ja Piirivalveamet, Veterinaar- ja Toiduamet, Päästeamet, Muinsuskaitseamet, Terviseamet ja naaberomavalitsustele ning arvamuse andmiseks: AS Eesti Raudtee, Riigi Kinnisvara AS, Setomaa Haldus OÜ, Eesti Gaas AS, Riigimetsa Majandamise Keskus, MTÜ Eesti Erametsaliit, Metsatervenduse Osühing, Metsagrupp OÜ, Valga Puu OÜ, Karo Mets OÜ, MTÜ Piiriäärne Energiaarendus, Politsei- ja Piirivalveameti Kagu politseijaoskond, Põllumajandusameti Võru keskus, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, võrguvaldajatele, kohalikele külaseltsidele.

Lisaks on kaasatud asutused ja isikud, kes on selleks soovi avaldanud.

Lähtudes esitatud üldplaneeringu materjalidest ja võttes aluseks PlanS § 81 lõike 3 ja Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määruse nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused“ ning arvestades riigihalduse ministri 01.02.2019 käskkirja nr 1.1-4/16 punktis 2 antud volitust, ei pea vajalikuks määrata Setomaa valla üldplaneeringule täiendavalt koostöötegijaid, kellega tuleb Setomaa valla üldplaneering kooskõlastada.

Täiendavaks kaasatavaks määran SA Võrumaa Arenduskeskus.

Palume jälgida, et üldplaneeringu koostamisse oleksid kaasatud kõik isikud, kelle õigusi võib planeering puudutada ja isikud, kes on avaldanud soovi olla kaasatud üldplaneeringu koostamisel.

Täiendavalt juhime tähelepanu, et PlanS § 87 lõikest 3 lähtuvalt avalikustatakse koos üldplaneeringuga ka üldplaneeringu kohta PlanS § 85 lõike 1 alusel antud kooskõlastused ja arvamused.

Palume saata vastus eeltoodud ettepanekute ja märkustega arvestamise kohta ning hoida Rahandusministeeriumi regionaalhalduse osakonna Võru talitust kursis üldplaneeringu

menetlusega ja teavitada kõikidest avalikest aruteludest. Teavitused saata e-posti aadressile info@fin.ee.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kaia Sarnet
regionaalvaldkonna asekanstler

Lisa 1.: „Maakonnaplaneeringu ja üldplaneeringu seletuskirja analüüs“

Ülle Luuk 715 5835
Ylle.Luuk@fin.ee